

könyveknek nagy része a XVI.—XVII-ik században Bécsben nyomtatott, a létrejövendő munkát, előre melegen üdvözöljük s hiszszük, hogy belőle a hazai bibliographia jelentékeny gyarapodást fog nyerni.

Vegyes közlemények.

— **Ritka magyarországi vonatkozású ősnymtatvány.** A M. Nemzeti Múzeum Könyvtára egy ritka és nagybecsű latin Ősnymtatvánnyal szaporodott. Megvásárolta ugyanis Brockhausen és Breuer bécsi antiquariusoktól a »Concordia Hungarica inter Serenissimos | et Gloriosissimos | Fredericum tercium RO. Imperatorem etc. et Jnuictissimum principem et dominum dominum Maximilianum Bo. et Hungarie Regem etc. Augustos ex | una et Serenissimum Wladislaum Hungarie | et Boemie Regem Inclitumque regnum Hungarie ex altera Posonij conclusa. Infine: Datum Bude in festo beati | Nicolai Episcopi et Confessoris. Anno dni millesimo Quadringentesimo | Nonagesimo primo. Regnorum nostrorum Hungarie Anno secundo. Bohemie vero Vigesimo primo. Commissio propria domini. Regis.« című latin ősnymtatványt, mely ívrétben egy hasábon év, hely és nyomdász megnevezése nélkül góth betűkkel van nyomtatva és sem Panzer, sem Hain, sem Brunet vagy Grässe munkáiban nem fordul elő. A bibliographiában tehát ismeretlen. Sem a bécsi, sem a müncheni könyvtárak nem birják. Ez utóbbi a főntemlített antiquariusoknak a munkáért 200 márkot ígért. Sőt úgy látszik a British Muzeumban sincs meg, mert az említett czéggel a munka megszerzése iránt tárgyalásokat folytatott. A könyv a Frigyes császár és Miksa romai király, és a II. Ulászló magyar király között 1491. november 7-kén Pozsonyban létrejött egyezség szövegét tartalmazza s mindössze nyolcz levélből, vagyis egy ternioból áll. Tartalma a ránk maradt kéziratokból és okleve-

lekből ismeretes, s történészeink által fel van használva. Ismeretlen volt azonban ekkorig az, hogy ez egyezés egykoru nyomtatásban önállóan is megjelent. E körülmény kiváló bibliographiai és történeti fontosságot kölcsönöz a munkának, mely a magyarországi vonatkozásu latin ősnyomtatványok számát egygyel gyarapítja. Hogy mely műhelyben nyomtatott, azt a tyusból ekkorig kinyomoznunk nem sikerült; hiszszük azonban, hogy a prágai, frankfurti, nürnbergi, krakkói, bécsi és velencei ősnyomtatványok tüzetes egybevetése után azt is megállapíthatjuk. Azt azonban már most »Brockhausen és Breuer« Catalogusa ellenében constatálhatjuk: hogy nem tartjuk valószínűnek azt, mintha e munka Hess András nyomdájában készült volna. Ismeretes a Hess András budai nyomdájából kikerült három munkának kerek tyusa, mely ezen munka góth betűitől merőben eltér, tudva van az is, hogy Hess András nyomdájának tevékenységéről e három munkán kívül egyéb számbavehető adat nem maradt ránk, s ismeretes végre, hogy a budai librariusok még Mátyás király életében a náluk megrendelt könyveket Velenczében, Norinbergában és más külföldi nyomdáknak nyomatták. Nem valószínű tehát, hogy Hess András nyomdája Budán 1491-ben még működött volna. Abból azonban, hogy ez ősnyomtatványt a bibliographiai segéd munkák nem ismerik, következtethetjük, hogy eredetileg kevés példányban nyomtatott, ezért nincs elterjedve a könyvtárakban. Nekünk tudomásunk van még egy példányról, melyet a mülki benzések könyvtára őriz, honnan Bartalus István a felső ausztriai kolostorok könyvtári hungaricáiról adott jelentésében, (1870 az Akademia I. oszt. értekezései között) a latin ősnyomtatványok között, felsorolta. Ha kutatásainkban még más példányra is fogunk akadni, el nem mulasztjuk róla t. olvasóinkat tudósítani. Ez irányban köszönettel fogadunk minden figyelemzetést.

— **A múzeumi könyvtárban legközelebb fejeztetett be a Soovári Soós és a Békási Békássy családok levéltárainak felállítása és rendezése.** A levéltárak fölött az illető család címere diszlik s okmányaik a történetbuvárok tudományos használatára készen állanak. Jelenleg a gróf Eszterházy Dániel-féle családi levéltár rendezése van folyamatban.

— **Majláth Bélát** a Nemzeti Múzeum könyvtár-őrét a M. Tudományos Akadémia ez idei nagygyűlésén levelező tagjának választotta.

— **A m. kir. Ludovica Akademiának** szakkönyvtára örvedetesen gyarapodik s jelenleg mintegy 3000 kötetből áll. A könyvek leginkább a hadtudomány köréből valók, vannak azonban köztük magyar történeti, irodalomtörténeti és műveltségtörténeti munkák is. Így megvan Székely István krónikájának egy csonka példánya is. A magyar nyelvű hadtudományi irodalom teljesen, a német, francia és angol szakmunkák pedig gazdagon vannak képviselve. Az egész könyvtár 12 tudományszak szerint van rendezve, élén **Ziegler M.** könyvtárnok úr áll, ki a gyűjteményt nagy buzgalommal rendezte. A könyvtárnak van háromféle catalogusa, külön helyisége és körülbelül 1000 frt évi dotációjja, melyből a kötésre évenként 200 frt esik. Nyitva van naponként 9—2-ig s leginkább a Budapesten állomásozó honvédtisztek használják, kik térítvény mellett házi használatra is kapnak könyveket. A tudományos szakkönyvtáron kívül van az intézetben még egy külön kézikönyvtár az akadémiai tanfolyam hallgatói számára, mely leginkább iskolai kézikönyvekből áll. Ezeknek száma 5—6000-re tehető. Kívánjuk, hogy az ifju könyvtár évről-évre gyarapodjék s érje el mielőbb a fejlődés azon fokát, a melyen a külföld hasonló szakkönyvtárai állanak.

— **A budapesti Serviták könyvtárát**, mely a rend helybeli társházában egy e czélra épült, külön tűzmentes teremben van elhelyezve, mint alkalmunk volt meggyőződni, rendezik. A könyvtár mintegy 6500 kötetből áll, leginkább theologiai, philosophiai, magyar történeti és irodalomtörténeti munkák. A rendezést nagyontisztelendő **Keczeli István** úr, a ház könyvtárnoka, vezeti, ki a múzeumi könyvtárban keresztülvitt elvek szerint remélhetőleg 2—3 év alatt fogja a rendezést végrehajtani. Koronázza munkáját a siker.

— **A Zrinyi-könyvtár megvizsgálására**, melyet néhai Szluha László mint gróf Pallavicini Alfons egykori nevelője Vöttauban, Znaim mellett, a gróf Daun család várkastélyában, hol tudvale-

völeg a Zrinyiek fegyvertára is őriztetik, fedezett fel, s melyről Dr. Toldy László úr a M. Történelmi Társulat f. é május havi ülésében felolvasást tartott, a társulat választmánya e folyóirat szerkesztőjét küldötte ki.

— **Torma Károly** budapesti egyetemi tanártól: »Repertorium ad Literaturam Daciae Archaeologicam et epigraphicam« cím alatt egy érdekes munka jelent meg, mely a Dacia régiség- és felirattani irodalmához tartozó önálló munkáknak, a hirlapokban és folyóiratokban megjelent cikkeknek és az erdélyi gyűjtemények kézírataiban létező dolgozatoknak lehető teljes bibliographiáját állítja egybe. Maga a tárgy folyóiratunk keretébe nem tartozik. De a modor, melyben a tudós szerző a kérdést tárgyalja, annyira bibliographiai, hogy művét e miatt hallgatással nem mellőzhettük. A külföldi tudósok régen hányják szemünkre, hogy nem tudunk könyveket írni. A legkitünőbb magyar irodalmi termék, eltekintve a nyelvtől, azért is élvezhetlen rájok nézve, mert csak igen ritkán van pontos és kimerítő registere, mely az egész munkáról általános áttekintést nyújtana, s melyből a külföldi tudós az őt érdeklő részt kiböngészhetné. E hibától ment Torma Károly munkája, mely egészen bibliographiai modorban van írva s beosztásánál fogva a legszigorúbb igényeket is kielégítheti. Mint repertorium nagy tárgyismerettel és tájékozottsággal öleli fel mindazt, mi Dacia régiség- és felirattani irodalmára bármily tekintetben vonatkozik, s jó szolgálatot fog tenni azoknak, kik ezen tudományokkal foglalkoznak. S hogy a munkát a külföldi szakférfiak is haszonnal forgathassák, szerző ellátta azt, latin előszóval, a csoportokat latin feliratokkal, a mi ily munkánál kétszeresen dicsérendő eljárás. A munka tartalma a hat osztályozás szerint a következő: I. A szerzők neve alatt megjelent önálló művek, folyóiratokban és hirlapokban közölt értekezések, cikkek stb. = 858 szám. II. Névtelenül vagy álnév, jegy stb. alatt megjelent önálló művek, folyóiratokban és hirlapokban közölt értekezések, cikkek stb. = 46 szám. III. Névtelenül megjelent művek, valamint az I., II. IV. és VI. részben elősoroltak közül azok, a melyekben az illető helynév megjelöltetik, leheltyek szerint osztályozva = 145 szám. IV. Világtárlatokra, múzeumokra, köz- és magán-

gyűjteményekre s régiségtárlatokra vonatkozó közlemények, catalogusok = 30 szám. V. A románok (oláhok) eredetét, nyelvét és történetét tárgyaló, a szerzők neve alatt vagy névtelenül megjelent művek = 106 szám. VI. Kéziratok = 103 szám. Megemlítjük még, hogy Torma Károly munkáját a Drezdában megjelenő Dr. Petzholdt »Anzeiger für Bibliographie« című folyóirat májusi füzetében előnyösen ismertette.

— **A kaplonyi egyház könyvtára 1444-ből.** A Kállay-család levéltárában van egy 1444-ben készült latin lajstrom, mely a sz. Mártonról nevezett kaplonyi egyház (Szathmár megye) középkori paramentáinak, ékszereinek és könyvtárának emlékét tartotta fenn. E lajstromból átveszük a könyvtárra vonatkozó részt, mely hazánk középkori könyvtáraihoz érdekes adalékot nyújt, s melyből értesülünk, hogy a kaplonyi egyháznak 1444-ben 11 kötetből álló könyvtára volt. A könyvek egytől-egyig az egyház használatára szolgáltak, a missálén, antiphonálén és psalteriumon kívül van köztük egy Legenda is, mely kétségkívül a legbecesebb. A lajstrom latin szövege a következő: »Item registrum est constitutum in anno domini M.CCCC XLIIII. die sabbato super res ecclesie Sancti Martini de Caploñy: Item Missale tres, item duo psalteria, item duo Graduale, item vnum Capitulare, item vnum Manuale, item vnum Antifonare (sic), item vna Legenda.« Kérdés megvannak-e könyvek még valahol?

— **Két ismeretlen magyar codex.** Megbízható forrásból két ismeretlen magyar codex létezéséről kaptunk tudósítást. Az egyik hártyakézirat 8-adrétben, mely imádságokat és zsoltárokat tartalmaz. Irta Soóvári Soós György valószínűleg a XV. században. A kézirat még egy évtized előtt a Soóvári Soós család levéltárában őriztetett, de a család levéltárával a Nemzeti Múzeum könyvtárában letéteményezve nem lett. Hogy hol van jelenleg nem tudjuk. — A másik kézirat papíron van kiállítva, XV.—XVI-ik századból való s biblia fordítást foglal magában. Értesülésünk szerint egy borsodmegyei földbirtokos gyűjteményében még jelenleg is megvan. Szolgáljon e tudósítás irodalomtörténészeinknek utbaigazításul a két nyelvemlék felderítéséhez.

— A pécsi, egri és gyöngyösi könyvtárakról. A mult hónapokban alkalmunk volt a pécsi püspöki, az egri érseki és a gyöngyösi ferenczrendi könyvtárakat megtekinteni, s örvendetesen tapasztaltuk, hogy a rendezés mindenhol fokozatosan halad előre.

A pécsi püspöki könyvtár 1770-ben alapított és egy külön könyvtári épületben az első emeleten 6 nagy teremben van elhelyezve. Ezek legnagyobb részt rendezve vannak, a mi főként Dr. Lechner János cz. kanonok, theologiai tanár és könyvtárnok érdeme, ki a rendezést nagy buzgalommal és szakértelemmel vezeti. A könyvtár nyilvános, van berendezett olvasó-terme, többféle catalogusa s térítvény mellett házi használatra is ad könyveket. Rendesen a meghalt kanonokok könyvtáraiból gyarapodik, ezért nagyon sok a dupluma. Mily összeget fordít ezenkívül évenként új szerzeményekre, eziránt biztos felvilágosítást nem nyerhettem. A nyomtatványok közt leggazdagabban van a theologia, philosophia, jogtudomány és hazai történet képviselve. A magyarországi történeti kútfők majdnem teljesen megvannak. Incunabulum aránylag nem sok van a könyvtárban, de a meglevők legnagyobb részt becsesek. Így például van itt egy latin hártya biblia 1466-ból, mely egyike a legritkább kiadásoknak.

Két hasábon goth betűkkel a műhely megnevezése nélkül van nyomva, fényes miniaturök és lombozatos festések díszítik s ívrétben két kötetből áll. Érdekes továbbá az ismeretes pécsi hártya missale 1499-ből, melyből egy levél hiányzik, s igen fényes miniaturökkel bir. Régi magyar könyvet aránylag keveset találtam. Csupán: Malomfalvy Gergely »Belső képpen indító Tudománya« stb. Bécs 1653, és Pázmány »Kalauza« 1623-ból akadt kezeim közé, de hihetőleg lesz több is.

A kéziratok és oklevelek között, melyek nagyobbára Klimó püspök és Koller kanonok gyűjteményeiből kerültek össze, találtam több fényes és csinos kiállítású latin hártya- és papír-kéziratot; leginkább zsolttár- és imádságos könyvek, bibliák és ájtatos elmélkedések a XV.—XVI-ik századból. Ezek azonban mind idegen országok termékei, melyek Német-Olasz-Franciaország-

ban és Németalföldön készültek, de magyarországi vonatkozású kézirat nincs köztük egyetlen egy is.

Általában a könyvtár a középkorból egyetlen egy pécsi provenienciájú kéziratot sem képes felmutatni. A mi van, mind mult századi s nem Magyarországot illető szerzemény. Önkénytelenül fölmerül a kérdés, hova lettek Janus Pannonius, és Szathmáry György püspökök könyvtárai? Nekünk csak egyetlen egy pécsi provenienciájú kéziratról van tudomásunk, mely a XV. században György pécsi préposté volt, s jelenleg a müncheni királyi könyvtár tulajdona, de hova lettek a többiek? Igen kerestük »N yirk á l l a y T a m á s : S t y l u s C a n c e l l a r i a e s u b M a t h i a C o r v i n o« című kéziratát, mely Dobai Székely Samu gyűjteményéből került ide, s a Mátyáskori cancellariai praxist foglalja magában. Ez a legbecsesebb jogtörténeti emlékünk a mi Mátyás király korából ránk maradt,¹⁾ de a legnagyobb igyekezetünk mellett sem tudtuk megtalálni. A signaturája a catalogusban megvan, de maga a kézirat nincs helyén. Valószínű, hogy a könyvtárból régebben valaki kikölcsönözhetette, s azóta még nem került vissza. Nagy kár volna, ha valahol örökre eltévedne Történeti szempontból igen becsesek Koller kanonok hátrahagyott kéziratai, melyek ekkorig csak részben vannak felhasználva. Koller ugyanis Klimó püspök megbízásából évekig tanulmányozta a külföldi könyvtárakban és levéltárakban létező magyarországi vonatkozású kéziratokat és okleveleket, s ezekből Analectáiban igen becses anyagot gyűjtött össze. A pécsi püspökségre vonatkozó adatokat kiadta, de egyéb collectaneái még felhasználva nincsenek. Kivánatos volna, hogy e kéziratokat valaki tüzetesen áttanulmányozza. Végre a könyvtár oklevélgyűjteményéről megjegyzem, hogy ez Dobai Székely Samu gyűjteményével került a pécsi püspöki könyvtárba, s mint meggyőződtem, nem más mint a Múzeumban letéteményezett Kállay-levéltárnak hiányzó része. Mindazon oklevelek, melyek a Kállay-levéltárból hiányzanak, itt majdnem teljesen megvannak úgy, hogy a két gyűjtemény kiegészíti egymást. Egy részöket kiadta Fehér, de más részök kiadatlan. Leginkább a XIV—XVII ik századból valók; az érdekesebbeket Sarkady István: »A

¹⁾ Kiadta: Kovachich »Formulae Solennis Styli« című munkájában,

pécsi püspöki könyvtár» című értekezésében az »Uj Magyar Múzeum 1859-iki folyamában ismertette. (I. köt. 174—178 l.) Ajánljuk e könyvtárt történetbúváraink figyelmébe.

Az egri érseki könyvtár néhai gr. Eszterházy Károly egri püspöknek mult századi alkotása. Mint minden, mit e nagy főpap alkotott, úgy ez is magán viseli a nagyszerűség jellegét. Monumentalis az, mint maga a lyceumi épület, melynek egyik szárnyában az első emeleten egy nagy templomszerű csarnokban van felállítva. A helyiség impozáns, a könyvszekrények a falak mellett egész a második emelet bolthajtásáig nyúlnak fel, és a bennök arányosan felállított, nagyobbára diszkötésű, könyvek nagyszerű színt kölcsönöznek a teremnek. A szekrények körül széles galleria fut végig, melyhez két csigalépeső vezet. A helyiséget nagyszerűség tekintetében az országban csak a pannonhalmi könyvtár múlja felül. E teremben van körülbelül 35 ezer kötet nyomtatvány, mintegy 200 őnyomtatvány és vagy 250 kézirat elhelyezve. Ezenkívül még két kisebb teremben van körülbelül 20—25 ezer kötet nyomtatvány úgy, hogy a könyvtár összállományát 50—60 ezer kötetre tehetjük. A könyvtár élén főtisztelendő Stephanovszky Sándor tanár és könyvtárnok áll, ki a rendezést már évek óta nagy buzgalommal folytatja s valószínűleg az idén be fogja fejezni. Az ő fáradságtalan buzgalmának köszönöm, hogy a könyvtárban rendkívüli időben dolgozhattam. Szives útbaigazításai nagy mértékben elősegítették feladatomat. A könyvtár, a helyi viszonyokhoz képest, nem szakszerint, hanem a könyvek nagysága szerint van felállítva, s különös gond fordítatik arra, hogy az egyforma nagyságú könyvek, a tartalomra való tekintet nélkül, egymás mellé kerüljenek, s a könyvtárnak külsőleg is izléses kinézése legyen. E rendszer könyvtártani tekintetben ma már elavult, s a szakrendszer által túl van szárnyalva, de ott, hol a helyiséggel takarékoskodni kell, s az olvasók száma nem nagy, alkalmazható. Így Olaszország nagyon sok könyvtárában a felállításra nézve még ma is ezen rendszer van alkalmazásban, melyet aztán háromféle catalogus által úgymint: betűrendes, szakszerű és helyrajzi által igyekeznek ellensúlyozni. Ily három catalogusa van az egri könyvtárnak is. Maga a könyvtár általános jellegű, loggazdagabb azonban theologiai, philosophiai, jogtudományi, hazai történeti

és csillagászati művekben. Rendesen a meghalt kanonokok könyvtáraiból és évi vásárlásokból gyarapodik. Mily összeget fordít azonban ez utóbbiakra, azt biztosan meg nem tudhattam. Van a könyvtárnak rendes olvasó-szobája is, mely egyuttal a könyvtárnok rendes dolgozó helyisége. A könyvtár nevezetesebb ritkaságainak ismertetését mellőzöm, mivel Toldy Ferencz azokat »Egri szünnapok« című értekezésében (Új Magyar Múzeum 1853. I. 515—534 l.) részletesen tárgyalta. Ennek kiegészítésül fel-
említjük még, hogy a könyvtárban megvan: Heltai krónikájának egy teljes példánya, továbbá egy igen érdekes »Opus perutile de Sanctis« című 1485-ki strassburgi latin ösnyomtatvány, mely a rajta levő egykoru feljegyzés szerint arról nevezetes, hogy kezdőbetűit és szövegét Esztergomi János nevű ferenczrendi szerzetes (frater Joannes de Strigonio) 1490-ben festette, kivel középkori betűfestőink száma egygyel gyarapodik. Nem szenved kétséget, hogy ezeken kívül a könyvtárban még más régi magyarországi vonatkozású könyvek is lesznek, de ezeket csak a végleges rendezés fogja teljesen felderíthetni. Óhajtjuk, hogy a nagybuzgalmu könyvtárnok úr fejjeze be mielőbb e kitűnő könyvtár rendezését, s úgy ő, mint a kutató közönség élvezzék a lelkiismeretesen végrehajtott munka gyümölcsét.

A gyöngyösi sz. ferenczrendiek könyvtára, kötetjeinek számát tekintve a felsoroltaknál szerényebb, mind-össze körülbelül 5—6 ezer kötet, de magyar miveltségtörténeti szempontból a pécsi és egri könyvtáraknál sokkal becsesebb, mert főnállása a XV. századig vezethető vissza, s könyvei nagyobbára a régi ferenczrendi zárdák elpusztult könyvtáraiból kerültek össze. Kéziratai- és nyomtatványainak hazai provenienciája a XV-ik századig nyulik fel, s az ezeken levő egykoru feljegyzések több régi hazai, egészen ismeretlen, könyvtáraknak emlékét tartották fenn. A gyöngyösi ferenczrendi zárdá ugyanis a XV-ik századtól kezdve napjainkig fennáll. Kiállotta a török hódoltságot, s mikor mint szerzetesi társház nem létezhetett, fennállott mint plébánia, melynek régi időktől fogva mai napig folytonos élvezetében van. Így volt a ferenczrend egyéb kolostorai-
val folytonos érintkezésben s a veszély idején megtudta ezekből menteni az elpusztult könyveknek romjait. E régi könyvtár

irodalmunkban ekkorig tüzetesen ismertette nem volt. Kilátásba helyezhetjük azonban, hogy folyóiratunk még ez évi folyamában fogjuk részletesen ismertetni. Ezuttal csak főbb vonásokban jelezni kívánjuk gazdagságát, s felhívjuk rá szakférfiaink figyelmét.

A könyvtár mindenek fölött gazdag kéziratokban, melyek legnagyobbbrészt a magyarországi ferenczrendiek történetével foglalkoznak, de igen sok culturtörténeti adatot foglalnak magukban.

A régibb kéziratok a XV—XVI. sz.-ban latin nyelven hártján és papiron készültek s a rend történetét 1339-től fogva vezetik le. Ezek közül négyen a másolók nevei is megvannak örökítve, mely eredmény tanulmányaimat jelentékenyen gyarapította. Részletes ismertetésüket más alkalommal fogjuk közölni. Itt csak megemlítem, hogy bennök a magyarországi ferenczrendiek történetük megbecsülhetlen kútfőit birják. Ekkorig csak kis részben vannak felhasználva. Régi magyar kéziratot köztük nem találtam; két-három levélből álló magyar nyelvemlék azonban 1550-ig egyes incunabulumokban vagy a XVI. sz. elejéről való könyvekben éppen nem ritka. Én rövid időzésem alatt a könyvtárban négy könyvben találtam ilyet. Tüzetes kutatás mellett kétségkívül lesz több is. Gazdag továbbá a könyvtár régi magyar nyomtatványokban, melyekből több unikumot és ritkaságot bir. Ezekből jelen füzetünkben is mutatunk be egy munkát, melyből ekkorig egyetlen egy példány sem volt ismeretes. Nem kevésbbé gazdag latin incunabulumokban is, melyekből jelentékeny gyűjteményt bir a könyvtár. Ezekben különös figyelmet érdemelnek az egykorú feljegyzések, melyek régi hazai könyvbirtokosok neveit tartották fenn. A könyvtár legbecsesebb ősnomtatványa: a Fust-féle latin biblia 1462-ből, mely a rajta levő egykorú feljegyzés szerint Krakkóban 1465-ben 24 magyar forinton egy krakkói ferenczrendi szerzetes által vásároltatott. Ezeken kívül gazdag a könyvtár theologiai, philosophiai, hazai-történeti és irodalomtörténeti, s különösen a sz. ferenczrendi szerzetre vonatkozó munkákban.

A könyvtár élén nagyontisztelendő Bognár Márk theologiai tanár mint könyvtárnok áll, ki egyéniségében mind azokat a tulajdonokat egyesíti, melyek valakit egy könyvtár rendezésére képesítenek.

A könyvtári helyiség öt bolthajtásos szobából áll, hol a könyvek új szekrényekben vannak felállítva. A felállítást említett könyvtárnok úr eszközölte, ki újabban hozzá fogott a könyvek lajstromozásához. A kéziratokat, régi magyar könyveket és incunabulumokat a többi könyvek közül kiválasztotta, s ezeket három külön csoportban chronologiai sorrendben állította fel. Így lesznek a könyvtár legbecsesebb részei könnyen áttekinthetők. Megemlítem még, hogy a szerzetház tagjai egész a mult század közepéig könyveiket maguk kötötték, a régi műhely segédeszközei még ma is teljesen megvannak. Végre megjegyzem, hogy a gyöngyösi zárda az Üdvöztőről nevezett ferenczrendiek tartományi főnökének székhelye lévén, itt őriztetik a szerzet tartományi levéltára is, mely a tartományi főnök felügyelete alatt áll s Kovachich szerint fölötte becses okmányokat tartalmaz. Legrégibb okmányai a XIV. századik nyulnak fel.

— **Bizottsági jelentés a Somogyi-könyvtár állapotáról, Tisza Lajos szegedi kir. biztoshoz.** Nagyméltóságú Királyi Biztos úr! Folyó évi május 18-án kelt nagybecsű iratával fölhívni méltóztatott alulirottakat, hogy a Somogyi Károly esztergomi prépost és kanonok által Szeged városának ajándékozott könyvtárt, mint szakférfiak tekintsük meg és arról véleményünket terjesztjük elő.

Megbízatusunkban folyó hó 24-én jártunk el. Megtekintettük a könyvtárt, és a mennyire egy rövid látogatás megengedé, tájékoztuk magunkat annak összeállítása és értéke felől.

Mindenekelőtt constatáltuk, hogy a könyvtár nemcsak a kötetek számát, hanem főleg összeállításának természetét tekintve oly nagy értékkel bír, a melyet magánosok által gyűjtött könyvtárak csak a legkritkább esetekben birnak.

Míg ugyanis a magán-gyűjtők rendszerint egy bizonyos szakra szokták figyelmöket irányozni; Somogyi prépost úr ritka sokoldalúságot tüntet föl.

Az általános műveltség és az egyetemes tudományosság nagy forráskészletei és segéd munkái mellett, minden tudomány-szak, alig egy-kettő (a természetrajz, technologia és orvosi tudomány) kivételével, oly gazdagon van képviselve, hogy a szak-

férfiú tanulmányaihoz és irodalmi munkásságához minden fontos segédeszközt föltalál benne.

Mert a könyvtár azzal az előnnyel is dicsekszik, hogy egyaránt bírja a régi és a legújabb irodalmak nevezetes publicatióit.

Legfőbb súly a hittudományra, az egyetemes, egyházi és hazai történet, a jogtudományra, az utazási irodalomra és a nyelvtudományra van helyezve.

A theologiai szakból kiemeljük a Raynald-Baronius-féle nagy egyháztörténelmi munkát, a Bollandisták óriási hagyographiáját, Mansi és Labbé zsinati-gyűjteményeit, a londoni és antwerpeni polyglott-bibliakiadásokat; a szent atyák és egyházi írók Migne által rendezett kiadását.

Az európai országok nagy történelmi forrásgyűjteményeiből több van meg. Nem hiányzanak Pertz Monumentái sem.

A magyar történelmi irodalom forrásmunkái és földolgozott termékei úgy szólván teljesen megvannak.

Az országgyűlési kiadványoknak több kézirattal — gazdag gyűjteménye áll itt.

Az utazási irodalomból a több száz kötetre terjedő nagy gyűjteményeket (»Le tour de monde« — »Voyages nouvelles« — »Globus«) emeljük ki. Ezekhez nagyértékű kartographiai készlet csatlakozik.

A philologia terén Somogyi prépost úr az általános kulturai szempont mellett, főleg arra volt tekintettel, hogy a magyar összehasonlító nyelvészet művelője együtt találjon mindent, a mire buvárlataiban szüksége van.

Az ázsiai nyelvek irodalmából Deguignes híres chinai szótárától, a Morgenländische Gesellschaft kiadványaig úgy szólván semmi sem hiányzik, mi figyelemre méltó.

Ezen szakirodalmi osztályokhoz járulnak a nagyszabású encyclopaedikus vállalatok (az Acta eruditorum, a francia encyclopaedia, Ertsch és Gruber, valamint Mayer encyclopaediája teljesen, az Encyclopaedie du XIX siècle) az Akadémiák (a magyar, a bécsi, berlini, müncheni, pétervári) kiadványai; a paedagogiai és ifjusági irodalom nagy készlete.

E szerint egy félszázadon át, ritka áldozatkészséggel és szakismerettel gyűjtött, nagy könyvtárt nyer Szeged városa, a

melynek minden időben egyik főnevezetessége lesz, miként Marosvásárhelynek a Teleki-féle, és Szebennek a Bruckenthal-féle könyvtár. És reméljük egyuttal, hogy az általános műveltség és a tudományos munkásság elterjedésének hathatós tényezőjévé fog válni.

Ez leend az adományozó nagylelkűségének legméltóbb jutalma.

Midőn ezekben jelentésünket Excellentiád elé terjesztjük, fogadja egyuttal kiváló hazafias tiszteletünk kifejezését.

Budapest, 1880. május 26-án.

*Fraknoi Vilmos s. k., Hunfalvy Pál s. k.,
Szilágyi Sándor s. k.*

— **Figyelmeztetés.** A budapesti sz. ferenczrendiek formulás-könyvének ismertetéséből a második közleményt, mely a kézirat tartalmi méltatásával foglalkozik, tárgyhalmaz miatt jövőre voltunk kénytelenek halasztani.

— **Múzeumi bizottság.** A képviselőház Herman Otto, országgyűlési képviselő indítványára a Magyar Nemzeti Múzeum ügyeinek megvizsgálására egy bizottságot küldött ki, melynek tagjai: Bárczay Ödön, Csernátony Lajos, Éber Nándor, Herman Otto, Királyi Pál, gróf Migazzi Vilmos, báró Radvánszky Béla és gróf Teleki Géza képviselők. A bizottság megalakulván elnöknek Jókai Mórt, előadónak pedig báró Radvánszky Bélát választotta, s hivatalosan felszólította a Múzeum igazgatóját, hogy az intézet egyes osztályainak történeti fejlődéséről, állapotáról és javaslatairól az osztályőrök által emlékiratot dolgoztasson ki, melyek aztán bizottság tanácskozásainak alapul fognak szolgálni. A bizottság célja: a Nemzeti Múzeum végleges szervezéséről javaslatot készíteni, mely ügyben valószínűleg már az őszi ülészak alatt megkezdí tanácskozásait.

Terembutorozás. A Nemzeti Múzeum könyvtárában legközelebb a régi dolgozó-termet butorozták be, és pedig helynyeres szempontjából kettős erkélyre. A butorozás a rendes napi szolgálat minden fennakadása nélkül történt, a könyvek az új szekrényekben már fel is vannak állítva. A könyvtárban most

még csak két terem nincs stylszerűen bebutorozva és a hirlap-folyosók, melyeket csak a kettős példányok végleges tisztába hozása után lehet butorozni.

— A »Magyar Könyv-Szemle« legközelebbi füzete szeptember 1-én fog megjelenni.

— **Petrik Géza:** »Magyar Könyvészet 1860—1875-ig« című munkájából megjelent az első füzet, mely az említett időközöből 96 lapon az Abbot és Füzetek szók között foglalt munkáknak betűrendes jegyzékét tartalmazza. A füzet nagy szorgalommal és pontossággal van összeállítva s a szerzőnek és a »magyar könyvkereskedők egyletének« mint kiadónak becsületére válik.

— **Helyreigazítás.** A »Magyar Könyv-Szemle« jelen füzetében, Majláth Béla: »Adalékok Szabó Károly Régi Magyar Könyvtárához« című cikkében, Matusek András 1695-ik évi nagyszombati munkájának ismertetéséből öt sor kimaradt, melyet félreértések kikerülése végett ezennel kiegészítünk. A 133. d. lapon ugyanis a 13. d. sorban felülről a »Megvan a M. Nemzeti Múzeum könyvtárában« sor így egészítendő ki: »Ezen munkának a budapesti egyetem könyvtárában levő, ekkorig egyetlen egy ismert példányát id. Szinnyei József a »M. Könyv-Szemle« 1879-ki folyamában ismertette« (38. l.) Ismertetését annyiban kiegészíthetjük, hogy ezen munka megvan a Nemzeti Múzeum Könyvtárában is« Ennek következtében a 132. lapon a Matusek munkája mellett lévő 172-ik folyószám kimarad, a következő: 173., 174. és 175. folyószámok pedig 172., 173. és 174. re lesznek módosítandók.